

Suvi Rantanen

INVESTOINTIPROSESSI SATAKUNTALAISESSA PK-
YRITYKSESSÄ

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2010

INVESTOINTIPROSESSI SATAKUNTALAISESSA PK-YRITYKSESSÄ

Rantanen, Suvi Aulikki
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Syyskuu 2010
Ohjaaja: Julenmaa, Marja-Liisa
Sivumäärä: 44
Liitteitä: 3

Asiasanat: investointi, investointiprosessi, investointiprosessimalli, pk-yritys

Opinnäytetyön aiheena oli satakuntalaisen pk-yrityksen investointiprosessin selvittäminen ja sen vertaaminen kirjallisuuden investointiprosessimalliin. Opinnäytetyössä tutkittiin sitä, miten pk-yritys suunnittelee ja toteuttaa investointejaan. Suomalais-ten yritysten investointimenetelmiä on käsitelty kirjallisuudessa aikaisemminkin, mutta aihe on nykyään ajankohtainen, koska taloustaantumien jälkeen yritykset aloittavat suunnittelemiensa investointien toteuttamisen. Tutkimus toteutettiin teemahaastattelun avulla toukokuussa 2010. Haastateltavana oli satakuntalaisen metallituotteita valmistavan pk-yrityksen tuotantojohtaja.

Työ esitteli investoinnin käsitteen, eri investointiprosessimalleja ja aikaisempaa kirjallisuutta investointiprosesseista Suomessa. Teoriaosassa käytiin lävitse myös pk-yrityksen käsitettä ja pk-yrittäjien toimintaa sekä tutustuttiin tutkimuksen toteuttamiseen. Raportissa esiteltiin myös haastateltava pk-yritys lyhyesti.

Työssä raportoitiin haastattelun tuloksista ja analyysiosassa verrattiin saatuja tuloksia valittuun investointiprosessimalliin. Analyysiosassa selvitettiin mitä eroja ja yhtäläisyyksiä pk-yritysten ja suurten yritysten investointiprosessissa on. Lisäksi empiirisessä osuudessa esiteltiin myös haastateltava tuotantojohtaja lyhyesti.

Saatujen tulosten perusteella kävi ilmi, että pk-yrityksessä investointeja aletaan suunnitella, kun niihin tulee tarvetta tai jos muuta mahdollisuutta ei enää ole. Lisäksi ilmeni, että kirjallisuuden investointiprosessimallit eivät täysin vastaa pk-yritysten investointiprosesseja. Kokonaisuudessaan ne ovat liian monimutkaisia ja pitkäkestoisia pk-yritykselle, joka haluaa investointiprosessin olevan pelkistettyä ja helppoa.

INVESTMENT PROCESS IN SMALL AND MEDIUM SIZE ENTERPRISE IN SATAKUNTA

Rantanen, Suvi Aulikki

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business and Administration

September 2010

Supervisor: Jullenmaa, Marja-Liisa

Number of pages: 44

Appendices: 3

Key words: investment, investment process, investment process model, SME

The purpose of this thesis was to detect investment process of a small and medium size enterprise (SME) in Satakunta and compare it with investment process model in literature. In the thesis it was studied how the SME designs and implements its investments. Finnish companies' investment processes have been discussed in the literature in the past but the subject became topical again after the economic recession since the companies are intending to enter into investment activities again. The study was conducted using a thematic interview in May 2010. The interviewee was the production manager of a SME which produces metal products.

The work presented the concept of investment, various investment process models and the earlier literature on the investment processes in Finland. The theoretical part took place through the concept of SME entrepreneurs and SME activities studied and conduct of the trial. The SME interviewee was also presented briefly in the report.

The results were reported in the study and analysis section was compared with the result obtained in chosen investment process model. In the analysis part it was resolved what are the similarities and differences between the case company and large companies' investment process. In addition, the empirical part presented also the interviewed product manager briefly.

Based on the results revealed, the case company plans its investments when they are needed or when there is no longer any other option. It also appears that the investment process models in literature do not fully meet the case company's investment processes. As a whole they are too complicated and lengthy for the case company, who want the investment process to be simplistic and easy.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	PK-YRITYKSEN INVESTOINTIPROSESSI	7
2.1	Investointi	7
2.2	Aihealueen aikaisempi tutkimus	10
2.3	Investointiprosessimalleja	14
2.4	Niskasen ja Niskasen investointiprosessimalli	15
3	PK-YRITYKSEN TOIMINTA	22
3.1	Pk-Yritys	22
3.2	Päätöksenteko pk-yrityksessä	23
4	YRITYKSEN YLEISKUVAUS	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	29
6	TUTKIMUSTULOKSET	31
6.1	Haastateltava tuotantojohtaja	31
6.2	Investointiprosessi	31
6.3	Yhteenveto	34
7	TUTKIMUSTULOSTEN ANALYSOINTI	36
7.1	Investointiprosessi	36
7.1.1	Tunnistamisvaihe	36
7.1.2	Etsintävaihe	36
7.1.3	Tiedonhankintavaihe	37
7.1.4	Valintavaihe	38
7.1.5	Rahoitusvaihe	38
7.1.6	Investointiprojektin toteutus ja valvonta	39
7.2	Yhteenveto	39
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	41
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Mielenkiinto tutkimuksen tekemiseen syntyi lukiessa rahoituksen syventävien opintojen tenttiin Knüpferin ja Puttosen kirjaa *Moderni rahoitus*. Suomalaisten yritysten investointimenetelmiä on käsitelty ennenkin. Yritykset tekevät kuitenkin investointipäätöksiä ympäri vuoden investointibudjeteista ja yrityksen toimialasta riippuen, joten investointiprosessien tutkiminen on ajankohtaista aina. Tutkimuksen aiheeksi valittiin investointiprosessit ja niiden toteutus käytännössä. Tässä tutkimuksessa on tarkoitus tutkia satakuntalaisen pk-yrityksen investointiprosessia ja verrata sitä kirjallisuuden investointiprosessimalliin. Opinnäytetyö on behavioristinen tutkimus investointiprosesseista ja niiden käytöstä. ”Behavioristinen investointitutkimus pyrkii tarkastelemaan yritysten tosiasiallista investointien suunnitteluprosessia. Sitä tehdään strukturoitujen kyselylomakkeiden ja haastatteluiden avulla”. (Keloharju & Puttonen 1995, 316)

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälainen pk-yrityksen investointiprosessi on ja miten tarkasti kirjallisuuden valmis investointiprosessimalli tätä vastaa. Sen tavoitteena on saada uutta tietoa yritysten investointiprosessista ja investointien käytännön toteutuksesta. Tutkimuksessa kerättävä tieto auttaa yrityksiä selvittämään investointikäytäntöjään. Sen tarkoituksena on herättää yritykset miettimään investointiprosessejaan ja luoda ammatillista tietoa työelämän investointikäytännöistä. Opinnäytetyössä pyritään selvittämään, suunnittelee ko pk-yritys investointejaan vai toteuttaako se investointeja ”näppituntumalta”. Tutkimuksen päämääränä on pk-yrityksen investointiprosessin ymmärtäminen ja kuvaileminen sekä sen vertaaminen valmiiseen investointiprosessimalliin.

Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimus toteutetaan teema-haastattelun avulla satakuntalaisessa pk-yrityksessä toukokuussa 2010. Teemahaastattelussa on käytössä valmis runko, jonka pohjalta haastattelu suoritetaan. Haastattelussa painotetaan investointiprosessin eri vaiheiden merkitystä pk-yrityksen investoinneissa. Raportissa analysoidaan haastattelusta tulleita vastauksia ja vastausten pohjalta tulkitaan pk-yrityksen investointisuunnittelua prosessina. Vastauksia verra-

taan kirjallisuudesta saatuun Niskasen ja Niskasen (2000) investointiprosessimalliin. Johtopäätökset tehdään haastattelun ja kirjallisen materiaalin pohjalta.

2 PK-YRITYKSEN INVESTOINTIPROSESSI

Tässä luvussa tarkastellaan investointiprosessia ja investointiprosessin käsitettä, lisäksi käydään lävitse kirjallisuutta sekä erilaisia investointiprosessimalleja ja tarkastellaan tarkemmin valittua investointiprosessikuvausta.

2.1 Investointi

Investoinnilla tarkoitetaan yrityksen rahan käyttöä, jonka tarkoituksena on saada yleensä usean vuoden aikavälillä aikaan kustannussäästöjä, tuloja tai mahdollisesti muuta tarpeellista (Viitala & Jylhä 2007, 381.) Tällaisia investointeja ovat esimerkiksi koneiden ja laitteiden uusinta, peruskorjaukset, yrityksen laajentaminen, uusien tuotteiden kehittäminen, markkina-aseman ylläpito ja kustannusten alentaminen sekä tuottojen nostaminen. Jokaisella yrityksellä on lisäksi velvollisuutenaan ns. pakollisia investointeja, joihin kuuluvat esimerkiksi työsuoja- ja ympäristöinvestoinnit, jotka ovat asetusten, lakien ja viranomaismääräysten mukaan pakollisia. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 210)

Liiketoiminnan kuuluisi tuottaa niin paljon, että kustannusten kattamisen ja voitonjälkeen jälkeen siitä riittäisi myös investointeihin. Investoinnin tarkoituksena on hankkia tuloja yritykselle, säästää kustannuksissa tai saada jotakin muuta hyötyä. Investoinneilla yleensä tähdätään kaluston, tilojen, laitteiden tai koneiden ylläpitoon tai kannan lisäämiseen. (Viitala & Jylhä 2007, 309)

Kun puhutaan investoinneista, on kysymys usein pitkäaikaisista, merkityksiltään suurista taloudellisista hankkeista (Knüpfer & Puttonen 2007, 80.) Investoinnin tarkoituksena on tulon hankkiminen. Ne sitovat pääomaa, luovat riskejä ja kerryttävät tuloja. Investoinnilla on aina iso merkitys tulevaisuuden liiketoiminnan kannalta. (Puolamäki & Ruusunen 2009, 23) Investointeja tulisi hylätä tai hyväksyä sen mukaan kuinka paljon ne tuottavat verrattuna siihen, mitä sijoittajat vaativat (Knüpfer & Puttonen 2007, 80.)

Varsinkin suurissa teollisuusyrityksissä investointipäätöksillä on vahva merkitys kokonaistaloudellisissa puitteissa (Honko & Virtanen 1975, 1.) Talouselämässä investoinnit ovat tärkeitä tekijöitä. Niistä riippuu työllisyys ja taloudellinen kasvu. Investoinnit ovat se pohja, joille talouden hyvinvointi rakentuu. (Honko 1979, 5)

Investointeja luokitellaan monin eritavoin. Yksi tapa on luokitella investoinnit reaali-investointeihin ja raha- eli finanssi-investointeihin sekä tutkimus- ja kehitysinvestointeihin. Pk-yritykset tekevät pääasiassa reaali-investointeja, sillä niiden mahdollisuudet rahoitusinvestointeihin ja T&K-investointeihin ovat erittäin pienet. Koska opinnäytetyön aiheena on pk-yritys, keskitytään opinnäytetyössä pääasiassa reaali-investointeihin.

Rahoitusinvestoinnit ovat investointeja, joissa rahaa sijoitetaan liiketoimintaan oman pääoman tai vieraan pääoman muodossa (Puolamäki & Ruusunen 2009, 23.) Niskasen ja Niskasen (2000, 306) mukaan rahoitusinvestoinneilla ja reaali-investoinneilla on se ero, että rahoitusinvestoinnin kohde on jo olemassa markkinoilla, kun taas reaali-investointien kohteet eivät. Samat laskentamenetelmät pätevät kuitenkin sekä rahoitusinvestointeihin että reaali-investointeihin. Rahoitusinvestoinneissa yritys sijoittaa muiden laitosten arvopapereihin.

Tutkimus- ja kehitysinvestoinneissa on kyse uusien palveluiden ja tuotteiden luomisesta ja uuden tuotantoteknologian kehittämisestä. T&K-investointeja on vaikea identifioida. Ongelmanratkaisu on keskeisessä osassa tutkimus- ja kehitysinvestoinneissa. Niissä aikajänne on pitkä ja riskit suuret. Tutkimus- ja kehitysinvestoinnit hoidetaan erillään muista investoinneista. (Puolamäki & Ruusunen 2009, 24, 137)

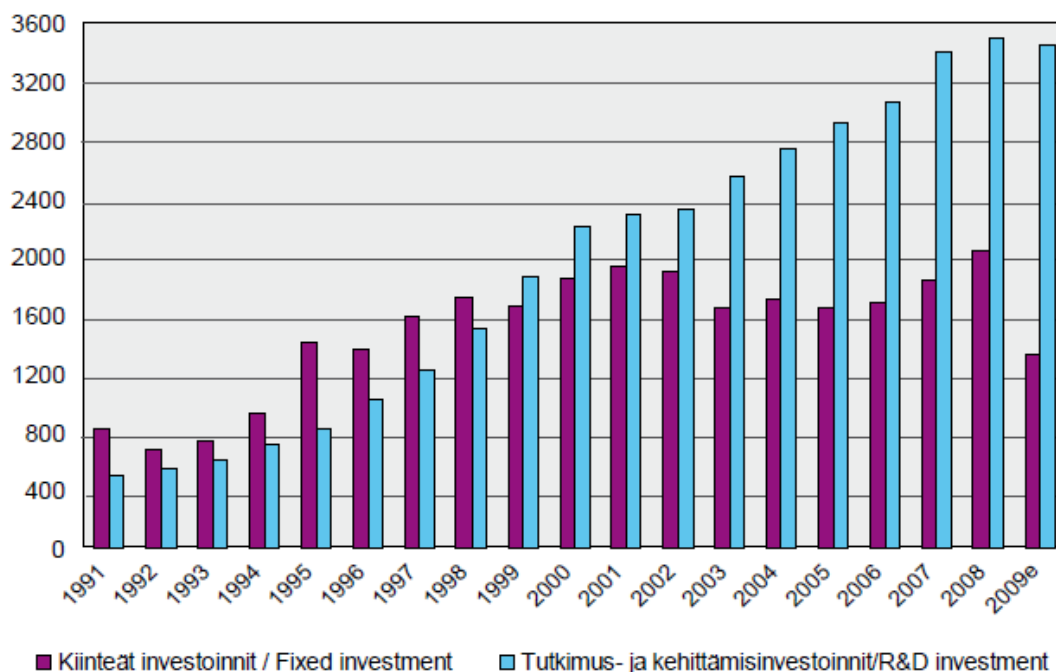
Reaali-investoinneilla tarkoitetaan investointeja, joissa tulon saamiseksi raha sidotaan tuotannontekijöihin (Puolamäki & Ruusunen 2009, 23.) Kun kyseessä on reaali-investointi, riskin analysointi perustuu usein subjektiiviseen arvioon, jonka yrityksen päätöksentekijä tekee, ja se voi joko nojautua tai olla nojautumatta johonkin rationaaliseen tapaan lähestyä. Kun reaali-investointeja suunnitellaan, voi käytössä olla projektissa mukana olevien henkilöiden kokemuksia ja tarkkaa tilastoaineistoa. (Puola-

mäki & Ruusunen 2009, 23, 205 & 244) Reaali-investointeja ovat esimerkiksi kiinteistön rakentaminen, koneen ostaminen ja kaluston hankkiminen (Viitala & Jylhä 2007, 309.) Suurin osa reaali-investoinneista on laite- ja koneinvestointeja. Niiden osuus kaikista kiinteistä investoinneista on noin kaksi kolmasosaa (Elinkeinoelämän keskusliitto 2008, 5.) Seuraavassa taulukossa on esitelty vuosien 2006–2008 teollisuuden investointisuunnitelmat ja investoinnit. Taulukossa 1. on kuvattu vuosien 2006–2008 teollisuuden investointeja sekä niiden prosentuaalisia erotuksia vuosina 2006–2007 ja 2007–2008.

Taulukko 1. Teollisuuden investoinnit ja investointisuunnitelmat vuosina 2006–2008, milj. euroa (käyvin hinnoin) ja muutosprosentit (Elinkeinoelämän keskusliiton julkaisu 2008, 5)

Teollisuuden investoinnit ja investointisuunnitelmat vuosina 2006–2008, milj. euroa (käyvin hinnoin) ja muutosprosentit					
	2006	2007	2008	06-07 %	07-08 %
Aineelliset investoinnit					
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	2548,0	2629,0	2790,0	3,2	6,1
Rakennukset	614,0	761,0	778,0	24,0	2,2
Maa- ja vesirakennukset	60,0	37,0	39,0	-38,9	7,7
Yhteensä	3222,0	3427,0	3607,0	6,4	5,3
Aineettomat investoinnit	570,0	647,0	529,0	13,6	-18,3
Kiinteät investoinnit yhteensä	3792,0	4074,0	4136,0	7,4	1,5
Tutkimus- ja kehitysmenot	3279,0	3651,0	3725,0	11,3	2,0

Kuvassa 1. on esitetty Tilastokeskuksen vuoden 2008 ennakkotietojen mukaiset toimialan, laite- ja koneteollisuus aineelliset investoinnit. Ne olivat 2 040 miljoonaa euroa ja tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit 3 500 miljoonaa euroa. Vuonna 2009 kiinteiden investointien uskotaan putoavan noin 35 % vuoden 2008 tasosta ja tutkimus- ja kehitysinvestointien pysyvän samalla tasolla. (Jääskeläinen 2009, 4 & 28) Vuonna 2008 teollisuuden pk-yrityksien aineelliset nettoinvestoinnit olivat 1 012 024 euroa (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.)



Lähde: Teknologiateollisuus ry

Kuva 1. Teknologiateollisuuden investoinnit Suomessa (Jääskeläinen 2009, 28)

”Jotta yritys voisi menestyksellisesti jatkaa toimintaansa, parantaa suoritteittensa laatua, alentaa kustannuksiaan, lisätä suorituskyykyään, tulla asiakkaidensa tietoisuuteen, saavuttaa teknillisen etevämmyyden ja entistä suuremman vaikutusvallan markkinoilla – lyhyesti sanottuna päästäkseen mahdollisimman hyvään tulokseen – on tarpeen suorittaa investointeja ja nimenomaan suorittaa edullisia investointeja” (Honko 1979, 15.)

2.2 Aihealueen aikaisempi tutkimus

Tässä alaluvussa keskitytään siihen kirjallisuuteen, joka on syntynyt investointiprosessi-aiheen ympärille ja jota on käytetty apuna tätä opinnäytetyötä tehtäessä. Opinnäytetyön teoriatausta ja käsitteelliset lähtökohdat perustuvat aikaisempiin tutkimuksiin ja oppikirjoihin investointiprosesseista, niiden suunnittelusta, toteutuksesta ja tarkkailusta.

Investointiprosesseihin liittyviä tutkimuksia on tehty Suomessa viime vuosikymmenien aikana muutamia. Ne on tehty käyttäen hyväksi sekä haastattelu- että kyselytut-

kimuksia. Tutkimuksen kohteena on yleensä ollut suuri joukko yrityksiä. Investointiprosesseihin liittyviä tutkimuksia ovat tehneet Honko & Virtanen (1975), Honko (1979), Wikman (1993), Keloharju & Puttonen (1995), Palojärvi (2000) sekä Liljeblom & Vaihekoski (2004).

Hongon & Virtasen (1975) tutkimus koski yrityksen investointiprosessin eri vaiheita. Tutkimuksessa käsiteltiin niitä tekijöitä, joilla on vaikutusta yrityksen investointien arvioinnissa. Tutkimus tehtiin kyselylomakkeilla 50 suurimpaan suomalaiseen teollisuusyritykseen. Kysely koski nimenomaan yritysten suorittamia koneinvestointeja.

Hongon ja Virtasen tutkimuksessa 67,4 %: a yrityksistä mainitsi teknillisen johtajan olevan yrityksessä henkilö, jolta investointi-idea on lähtenyt liikkeelle. Tärkeimpinä investointi-ideoiden lähteinä yritykset pitivät T&K-toimintaa, toimialan ja kilpailijoiden seuraamista ja vierailuja. Vastanneista yrityksistä investointi-ideoita etsi säännöllisesti 91,3 % ja 82,6 %: lla oli yrityksessä elin tai henkilö investointi-ideoiden kehittämistä ja arviointia varten. Investointi-ideoiden arvioinnissa käytettiin eniten tuotantokapasiteetin puutetta ja takaisinmaksuaikaa. Lisäksi 67,4 %: a yrityksistä ei laatinut investointilaskelmia, kun kyseessä oli pieni investointikohde. Tutkimuksessa huomattiin myös, että hitaasti kasvaneet teollisuusyritykset kiinnittävät selvästi useammin huomiota jäännösarvoon kuin nopeasti kasvaneet.

Honko (1979) tutki erityisesti yritysten investointien suunnittelua ja tarkkailua. Tutkimuksessa otettiin selvää millainen on teollisuusyrityksen investointien suunnittelu- ja tarkkailuprosessi kokonaisuudessaan. Honko otti teoksessaan esille myös investointilaskelmat. Tutkimuksessa tultiin siihen tulokseen, että investointiehdotukset liikkuvat tehtaasta pääkonttorin kautta johtokunnalle tai vastaavalle lopullisesti hyväksyttäviksi. Tehtaissa investointiehdotuksista vastaavat laskentapäällikkö ja tehtaanjohtaja. Pääkonttoreissa investointiehdotuksista vastaavat taas hallinnollinen johtaja ja toimitusjohtaja. Laskentapäällikkö analysoi ja tarkastaa aluksi investointiehdotukset ja lisänäkökohtien jälkeen tehtaanjohtaja tarkastaa, arvostelee ja päättää niistä investointiehdotuksista, jotka lähtevät eteenpäin pääkonttoriin. Pääkonttorissa hallinnollinen johtaja analysoi investointiehdotuksia ottaen huomioon koko yrityksen. Hallinnollisen johtajan toimenkuvaan kuuluu myös investointivaiheiden koordinointi.

Toimitusjohtaja taas arvostelee ja lopulta hyväksyy investointiehdotuksen, jonka jälkeen investointiehdotus siirtyy johtokunnalle. Johtokunnassa tehdään lopullinen päätös aloittaa investointiprosessi. Johtokunnan hyväksyvän päätöksen jälkeen investoinnin tarkkailu ja tavoitteet siirtyvät taas tehtaan hoidettavaksi.

Wikman (1993) tarkasteli erityisesti päätöksenteon ja päätöksentekijän rationaalisuutta investointipäätöstä tehtäessä. Hän myös painotti laskelmien keskeistä roolia päätöksenteossa. Tutkimuksessa haastateltiin yrityksen keskusjohdon päätöksentekijöitä sekä tulosityksiköiden päätöksentekijöitä teemahaastattelun avulla. Tutkimuksessa keskityttiin investointiprosessiin vaikuttaviin tekijöihin kuten kulttuuriin, strategiaan, organisaatioon ja persoonallisuuteen. Wikman tuli tutkimuksessaan siihen tulokseen, että keskeistä investointiprosessissa on investointitarpeen havaitseminen, investointihankkeen ominaisuuksien määrittäminen, arvostelu, päätös ja tarkkailu. Tutkimuksessaan Wikman huomasi, että investointipäätöksen tekoon vaikuttavat kvalitatiiviset tekijät, kuten esimerkiksi investointipäätöksen tekijän intuitio, arvostukset, tunteet, kokemukset ja usko asiaan.

Keloharju & Puttonen (1995) pyrkivät selvittämään suurimpien suomalaisten teollisuusyritysten investointikäyttäytymistä. Tutkimuksessa painotettiin yritysten suunnitteluhorisonttia. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin 228 teollisuusyrityksen toimitusjohtajalle. Näitä tuloksia verrattiin aikaisempiin tutkimuksiin. Keloharjun ja Puttosen tutkimustulokset osoittavat, ettei laskentamenetelmien ja tuottovaatimusten määrittäminen ole muuttunut viimeisen parinkymmenen vuoden aikana kovinkaan paljon. Yritykset tekevät edelleen takaisinmaksuajan perusteella investointipäätöksiään ja tuottovaatimuskin perustuu lähinnä vieraan pääoman kustannukseen tai yrityksen kokemukseen. Lisäksi investoinneille asetetut tuottovaatimukset vaikuttavat ylimitoitetuilta. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että yritysten vuosien 1988 ja 1992 suunnitteluhorisontit ovat hyvin samanlaisia.

Palojärvi (2000) tarkasteli tutkimuksessaan rationaalista investointiprosessia. Tutkimuksessa tarkasteltiin investointiprosessia pk-yrityksien näkökulmasta. Palojärvi tutki kulttuurin, arvojen ja inhimillisten tekijöiden vaikutusta investointiprosessiin. Tutkimuksessa haastateltiin noin kolmeakymmentä pk-yrittäjää. Palojärven tutkimus-

sa kävi ilmi, että pk-yrittäjien päätöksentekoprosessiin vaikuttaa yrittäjän kokonaisnäkemyks maailmasta niin, että päätös tai valinta kuvastaa yrittäjän tietoa, taitoa, arvoja ja tunteita. Pk-yritysten tärkeimmät vaikuttimet, jotka laukaisevat tarpeen investoida koneisiin ja/tai rakennuksiin ovat

- kilpailuedun parantaminen tai sen puuttuminen,
- kilpailuedun tunnistaminen,
- lisäkapasiteetin tarve pääostajalle,
- markkinoiden kysyntä ja
- yrittämisen halu.

Liljeblom ja Vaihekoski (2004) tutkivat laskentamenetelmien käyttöä investointien suunnittelussa. Tutkimuksen tuloksia verrattiin aiempiin tutkimuksiin. Tutkimus suoritettiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin kaikille Helsingin pörssiin listautuneille osakeyhtiöille. Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että suomalaiset yritykset ovat edelleen Yhdysvaltoja ja Ruotsia jäljessä, kun puhutaan nettonykyarvo-menetelmän ja sisäisen korkokanta-menetelmän käytöstä, vaikka niiden käytöstä onkin tullut yleisempää viimeisen kymmenen vuoden aikana. Lisäksi tutkimuksessa kävi ilmi, että pääoman tuottoastetta käytti yllättävän harva yritys ja 27 %: a yrityksistä ei ollut edes määritellyt tuottoastetta pääomalleen.

Lopuksi yhteenvetona voidaan todeta, että yllä olevissa investointiprosessitutkimuksissa on kerätty tietoa suorittamalla teemahaastatteluja, lähettämällä kyselylomakkeita ja tutkimalla aikaisempia tutkimuksia. Niissä on tutkittu niin isoja kuin pieniäkin tutkimusjoukkoja pk-yrityksistä suuriin osakeyhtiöihin.

Opinnäytetyön aiheeksi valittiin pk-yritykset, koska niiden toimintaan ei edellisissä tutkimuksissa ollut kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Niiden investointiprosesseja ei ollut otettu mukaan kaikkiin tutkimuksiin, vaikka selvästi ne eivät voi toimia samalla tavalla kuin suuret osakeyhtiöt resurssien puutteen ja organisaation rakenteen takia. Honko ja Virtanen (1975), Honko (1979), Keloharju ja Puttonen(1995) sekä Liljeblom ja Vaihekoski (2004) eivät ottaneet ollenkaan huomioon tutkimuksissaan pk-yrityksiä. Siten tutkimustulosten ei voida katsoa vastaavan pk-yrityksien investointiprosessia. Wikman (1993) sen sijaan otti tutkimuksessaan huomioon myös päätök-

sentekijän rationaalisuuden, intuition, arvostukset, tunteet, kokemukset ja uskon asiaan. Hänen investointiprosessiinsa vaikuttivat yrityksen kulttuuri, strategia, organisaatorakenne ja persoonallisuus. Näiden tekijöiden voidaan katsoa vastaavan myös pk-yrityksien toimintaa osana investointiprosessia. Tutkimuksista ainoastaan Palojärvi (2000) tutki pk-yritysten investointiprosessia. Hän keskittyi Wikmanin tavoin myös investointiprosessien rationaalisuuteen sekä kulttuurin, arvojen ja inhimillisten tekijöiden vaikutukseen investointiprosessissa.

2.3 Investointiprosessimalleja

Investointipäätöksentekoa voidaan kuvata prosessiksi, jossa laajuus ja vaiheet ovat kiinni paljolti liiketoimintaympäristön ja investoinnin luonteesta (Puolamäki & Ruusunen 2009, 112.) Päätöksentekijän asemaan yrityksen organisaatiossa kuuluvat vastuu ja valta. Ne määrittävät vastuualueiden rajat ja päätöksentekijän resurssit. Päätöksentekijä on toiminnastaan vastuussa esimiehelleen. (Puolamäki & Ruusunen 2009, 124)

Puolamäen ja Ruususen (2009, 134) mukaan investointi kulkee idean ja suunnittelun sekä toteutuksen kautta operatiiviseen toimintaan. Investointi prosessina kestää yleensä muutaman vuoden sisältäen monia päätöksenteko- ja arviointitilanteita.

Investointeihin kuuluvaa päätöksentekoa kuvataan yleisesti erilaisten investointiprosessimallien avulla (Wikman 1993, 22). Kirjallisuudessa ovat investointiprosessimalleja esitelleet mm. Honko ja Virtanen (1975), Honko (1979), Wikman (1993), Niskanen ja Niskanen (2000) sekä Palojärvi (2000)

Jaakko Hongon ja Kalervo Virtasen (1975) teoksessa ”Teollisuusyrityksen investointiprosessista Suomessa” investointiprosessiin kuuluvat seuraavat kuusi osaa.

1. Investointi-ideoiden ja –kohteiden etsintä,
2. investointikohteiden määrittäminen,
3. investointivaihtoehtojen arvostelu ja vertailu,
4. investointien rahoituksen suunnittelu,

5. investointipäätös sekä
6. investointien tarkkailu.

Neljä vuotta myöhemmin teoksessaan ”Investointien suunnittelu ja tarkkailu” Jaakko Honko (1979) listasi investointiprosessimalliinsa edellisten kuuden vaiheen lisäksi kaksi uutta vaihetta, jotka ovat nimeltään investointilaskelmat ja kannattavuuden valvonta. Wikmanin (1993, 24) mukaan Hongon investointiprosessimalli antaa investointiprojektista suhteellisen mekanistisen ja rationaalisen kuvan.

Wikmanin (1993) väitöskirjassa ”Yrityksen investointiprosessi ja siihen vaikuttavia tekijöitä” hän pitää investointiprosessiin vaikuttavina tekijöinä kulttuuria, strategiaa, organisaatiota ja persoonallisuutta. Investointiprosessiin kuuluvaksi hän listaa investointi-idean, informaation hankinnan, informaation käytön ja investointipäätöksen. Wikmanin investointiprosessiin vaikuttavat myös vallankäyttö ja sitoutuminen. Kuvio Wikmanin investointiprosessista löytyy liitteestä 1.

2.4 Niskasen ja Niskasen investointiprosessimalli

Tässä opinnäytetyönä tehtävässä tutkimuksessa käytetään mallina Niskasen ja Niskasen (2000) oppikirjasta ”Yritysrahoitus” löytyvää investointiprosessimallia. Niskasen ja Niskasen investointiprosessimalli on valittu, koska siinä kiteytyy parhaiten investoinnin suunnitteluvaiheet. Malli oli myös vaihtoehtoisista selkein. Se on rakennettu kuvauksista, joita tutkijat ovat keränneet eri yrityksistä. Sen kuusivaiheiseen prosessikuvaukseen kuuluvat tunnistamisvaihe, etsintävaihe, tiedonhankintavaihe, valintavaihe, rahoitusvaihe ja investointiprojektin toteutus sekä valvonta.

Edellä esiteltiin erilaisia investointiprosessimalleja ja valittiin tässä opinnäytetyössä käytettävä investointiprosessikuvaus. Seuraavaksi käydään lävitse investointiprosessikuvauksen vaiheet siinä järjestyksessä, kuin Niskanen ja Niskanen (2000) ne esittävät.

Tunnistamisvaihe

Niskasen ja Niskasen (2000, 309) mukaan tunnistamisvaiheen tarkoitus on selvittää, mitkä investointiprojektit ovat välttämättömiä, jotta yritys saavuttaisi päämääränsä. Investointiprosessi syntyy investointitarpeesta.

Etsintävaihe

Investointitarpeesta syntyy tavoite, johon yritys hakee erilaisia vaihtoehtoja. Ideoita voidaan saada selville, kun ne tehdään tavoittelemisen arvoisiksi taloudellisesti. Ideoiden esille saamiseksi voidaan käyttää taloudellisia kannustimia. Taloudellisia kannustimia voivat olla esimerkiksi provisiot ja bonukset. Tietyillä järjestelyillä voidaan myös pyrkiä luomaan sopivat edellytykset ideoiden kehittämiseen ja esille saamiseen. (Honko 1979, 26–27)

Tärkeimpiä tarkastelun kohteita ideoiden etsinnässä ovat ideoiden alku, lähteet, etsinnän ohjaaminen, organisatoriset järjestelyt, ideoiden arvostelu ja ideoiden määrä. Yleensä pystytään sanomaan mistä organisaation osasta ja jopa mistä henkilöstä investointi-idea on lähtenyt eteenpäin. (Honko & Virtanen 1975, 22)

Niskasen ja Niskasen (2000, 309) mukaan etsintävaiheen tarkoituksena on löytää yritykselle strategisesti sopivia vaihtoehtoja ja kehittää jo löydettyjä investointiehdotuksia.

Tiedonhankintavaihe

Investointivaihtoehtojen edullisuuden tutkimiseksi on tärkeää arvioida investointiajanjaksoa, vaikka se perustuisi vain oletuksiin ja olisi hautautunut siitä tehtyihin olettamuksiin (Honko 1979, 61.)

Niskasen ja Niskasen (2000, 309) mukaan tiedonhankintavaiheessa hankitaan ja käsitellään investointivaihtoehtojen tietoja. Niitä saadaan tulevista tuotoista, kustannuksista ja epävarmuustekijöistä.

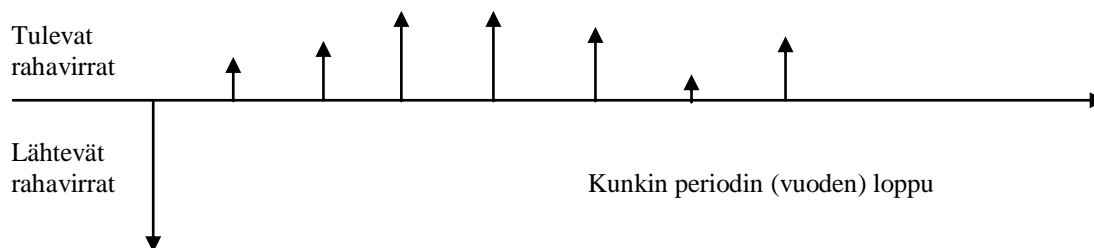
Valintavaihe

Niskanen ja Niskanen (2000, 309) kirjoittavat, että valintavaiheessa investointiprojektit laitetaan paremmuusjärjestykseen investointilaskelmien ja esimerkiksi ympäristövaikutusten perusteella. Ne vaihtoehdot, jotka täyttävät investointikriteerit, toteutetaan.

Valintavaiheessa tärkeänä informaation lähteenä ovat investointilaskelmat. Niiden avulla investoinnin kannattavuus ilmaistaan konkreettisesti. Investointilaskelmilla tarkoitetaan laskelmia, jotka ulottuvat pitkälle ajanjaksolle. Niiden avulla tutkitaan investointivaihtoehtojen edullisuutta. Laskelmissa on otettava huomioon myös muut investointien suunnittelu- ja tarkkailuprosessin vaiheet ja niiden laskelmiin niveltäminen. (Honko 1979, 77 & 79; Vehmanen 2008, 72)

Investointilaskelmissa tarkastellaan muun muassa odotettavissa olevia hyötyjä, takaisinmaksuaikaa, käyttöikää ja tulevia kustannuksia, jotka syntyvät ylläpidosta (Viitala & Jylhä 2007, 310.)

Hongon (1979, 42–45, 50) mukaan investointivaihtoehdon edullisuus riippuu muun muassa juoksevasti syntyvistä tuloista eli tuotoista, juoksevasti syntyvistä menoista eli kustannuksista sekä hankintamenosta. Tuotot ovat tuloja, joita investoinnista saadaan jatkuvasti ja menot taas syntyvät ajanjaksoittain toistuvasti. Hankintameno on se kertameno, jonka yritys suorittaa investoinnin alkujankohdalla. Kuvassa 2. on esitetty kuinka kertamenon jälkeen syntyvät nettotulot tulevat aina syntymisperiodin loppuun. Tyypillisessä investoinnissa on aluksi suuri kertameno ja sen jälkeen joukko positiivisia tuloja.



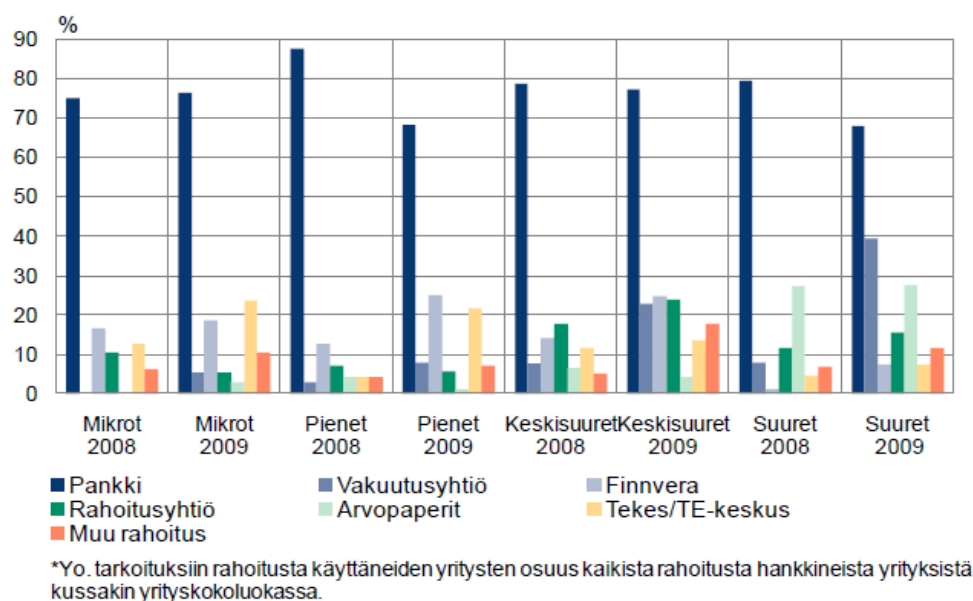
Kuva 2. Tyypillisen investoinnin nettorahavirrat (Vehmanen 2008, 73)

Honko ja Virtanen (1975, 95) totesivat jo omassa tutkimuksessaan, että investointilaskelmat eivät itsessään kuitenkaan sanele investointipäätöksiä, vaikka investointilaskelmat ovatkin vuosien mittaan kehittyneet suuresti. Investointipäätökseen vaikuttavat myös yrityksen johdon harkinta ja yrityksen hallinnolliset seikat.

Rahoitusvaihe

Niskasen ja Niskasen (2000, 309) mukaan rahoitusvaiheessa päätetään rahoitustavasta, millä investointiprojekti toteutetaan. Rahoituksen tärkeimmät lähteet ovat pankit ja julkiset rahoittajat kuten Finnvera, Tekes ja TE-keskus sekä vakuutusyhtiöt (Elinkeinoelämänkeskusliitto ym. 2009, 7.) Rahoitustavalla tarkoitetaan sitä, että investoinnin hankintamenon kattamiseen otetaan tulorahoitusta ja uutta vieraan ja oman pääoman ehtoista rahoitusta. Rahoituksen tulisi tapahtua käyttäen sen tyypisiä rahoituksen lähteitä, että rahan takaisinmaksu seuraisi suurin piirtein investoinnista saatavaksi oletettavaa tuloa. (Honko 1979, 129)

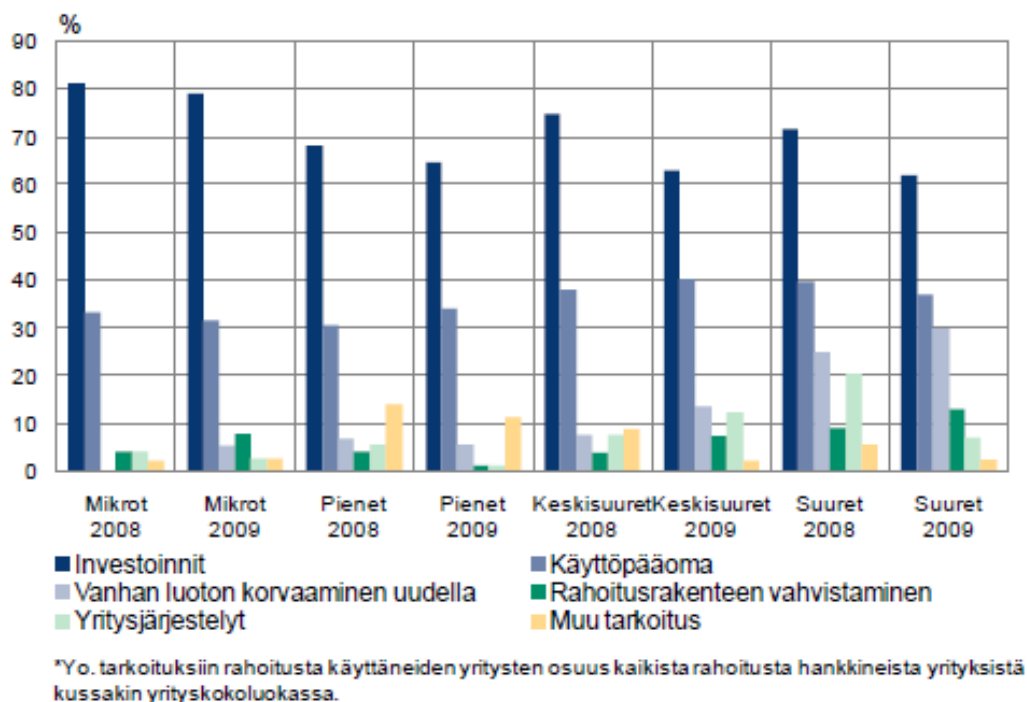
Kuvassa 3. on esitelty mikroyritysten, pk-yritysten sekä suurten yritysten hankitun ulkoisen rahoituksen lähteet vuosina 2008–2009. Kuviossa olevalla mikroyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jolla on palveluksessaan vähemmän kuin 10 henkilöä (Tilastokeskuksen www-sivut 2010.) Siitä käy ilmi, että eniten kaikissa kokoluokissa ulkoisen rahoituksen lähteenä on käytetty pankkia. Pk-yritykset ovat ulkoisen rahoituksen lähteinä erityisesti käyttäneet myös Finnveraa ja rahoitusyhtiötä sekä Tekes/TE-keskusta. Kuvasta käy myös ilmi, että yllä mainittujen julkisten rahoituslähteiden käyttö on kasvanut vuodesta 2008.



Kuva 3. Hankitun ulkoisen rahoituksen lähteet (Elinkeinoelämänkeskusliitto ym. 2009,)

Pienimmillä yrityksillä rahoituksen kanssa tyypillisiä ongelmia ovat rahoituksen saaminen sekä vakuutusvaatimusten kireys. Keskisuurilla yrityksillä ongelmana yleensä on lyhyempi laina-aika mitä on haluttu ja rahoituksen liian korkea hinta. Vuonna 2009 ulkoista rahoitusta käyttivät enemmän keskisuuret ja suuret yritykset. Vain 15 % mikroyrityksistä hankki uutta rahoitusta, kun taas saman teki yli 40 % keskisuurista ja suurista yrityksistä. (Elinkeinoelämänkeskusliitto ym. 2009, 6 & 7)

Kuvassa 4. on esitelty mikroyritysten, pk-yritysten sekä suurten yritysten hankitun ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus vuosina 2008–2009. Siitä käy ilmi, että eniten ulkoista rahoitusta on hankittu investointeja varten. Pienet yritykset hankkivat rahoitusta investointeja ja käyttöpääomaa varten. Keskisuurissa yrityksissä rahoitusta hankitaan investointien lisäksi yritysjärjestelyjen rahoittamiseen ja rahoitusrakenteen vahvistamiseen.



Kuva 4. Hankitun ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus (Elinkeinoelämänkeskusliitto ym. 2009,)

Investointiprojektin toteutus ja valvonta

”Yritysten merkittävät investointipäätökset syntyvät useimmiten monimutkaisen ja -vaiheisen prosessin tuloksena” (Keloharju & Puttonen 1995, 316.)

Investointipäätöksellä tarkoitetaan jonkin investointivaihtoehdon hyväksymistä ja toteuttamista. Investointi voi olla jo tässä vaiheessa epäformaalisti hyväksytty. Investointipäätös on kirjallisuudessa investointiprosessin pääkohta, jota ennen on ollut paljon karsintaa ja valintaa vaatineita osapäätöksiä. (Wikman 1993, 40)

Investointien tarkkailussa pyritään usein saavuttamaan tavoitteita, tuomaan vastuuta investointisuunnitelmien laatijoille ja investointiehdotusten tekijöille sekä tuomaan esille piirteitä, joiden tietäminen on tärkeää laadittaessa uusia investointisuunnitelmia (Honko 1979, 211–212.)

Niskanen ja Niskanen (2000, 310) toteavat, että päätöksenteon jälkeen investointi toteutetaan ja toteutusta valvotaan. Sitten, kun investointi tuottaa tuloa, sen toteutuvia kassavirtoja seurataan ja niitä verrataan budjetoituihin kassavirtoihin.

3 PK-YRITYKSEN TOIMINTA

Aiemmassa luvussa käytiin lävitse investointiprosessia, investoinnin käsitettä ja investointiprosessimalleja sekä investointi-aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, jota on käytetty hyväksi tässä tutkimuksessa. Tässä luvussa keskitytään pk-yrityksen käsitteeseen ja pk-yrittäjiin.

3.1 Pk-Yritys

”Pienet ja keskisuuret yritykset eli pk-yritykset määritellään yrityksiksi, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa (40 miljoonaa euroa ennen vuotta 2003) tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa (27 miljoonaa euroa ennen vuotta 2003) ja jotka täyttävät alla määritellyn perusteen riippumattomuudesta. Riippumattomia yrityksiä ovat ne yritykset, joiden pääomasta tai äänivaltaisista osakkeista 25 prosenttia tai enemmän ei ole yhden sellaisen yrityksen omistuksessa tai sellaisten yritysten yhteisomistuksessa, joihin ei voida soveltaa tilanteen mukaan joko pk-yrityksen tai pienen yrityksen määritelmää”. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010)

Suomessa on tällä hetkellä 320 952 yritystä, joista pienyrityksiä on 14 570 ja keskisuuria 2 416. Suomen yritysten 395 miljardin euron liikevaihdosta pk-yrityksissä syntyy noin puolet. (Suomen Yrittäjien www-sivut 2010) Kuvassa 5. on esitelty yritysten määrä Suomessa vuonna 2008. Kuvasta käy ilmi, että suurin enemmistö Suomen yrityksistä on mikroyrityksiä, joita yrityksistä on 93,3 prosenttia. Suomen yrityksistä pk-yrityksiä on 99,3 prosenttia.

Yrityksen kokoluokitus	Lukumäärä
Mikroyritykset (1-9 hlöä) 93,3 %	245361
Pienyritykset (10-49 hlöä) 5,5 %	14570
Keskisuuret yritykset (50-249 hlöä) 0,9 %	2416
Suuryritykset (250- hlöä) 0,3 %	654

Kuva 5. Yritysten määrä Suomessa vuonna 2008 (Suomen Yrittäjien www-sivut 2010)

Opinnäytetyön case-yritys kuuluu keskisuuriin yrityksiin, sillä sen palveluksessa on noin 60 työntekijää.

Investointien erilainen luonne pienissä ja keskisuurissa yrityksissä johtuu siitä, että investointi sitoo niiden taloudelliset ja älylliset voimavarat projektin vaikutusajaksi ja vielä kauan investoinnin jälkeen (Palojärvi 2000, 145.) Palojärven (2000, 156) mukaan yrittäjän täytyy siis ensiksi tunnistaa kilpailukykyisen kelpoisuuden puute ongelmaksi ennen kuin saavutetaan vaihe, jolloin täytyy ryhtyä toimeen. Sitten, kun ongelma on tunnistettu, pk-yritys on pakotettu sijoittamaan tehokkaampaan, vaikkakin käytettyyn tuotantolinjan koneistoon.

Pk-yritykset suunnittelevat harvoin liikkeitään etukäteen. Päätöksenteon tarve ilmestyy joko ulkopuolelta tulevasta velvollisuudesta tai mahdollisuudesta, joka syntyy ongelmasta, joka täytyy ratkaista. Yrityksillä ei usein ole ollenkaan kirjoitettuja suunnitelmia ja näyttää siltä, että vain isoimmissa yrityksissä mietitään kokonaisia strategioita. Tämä tarkoittaa sitä, että toiminnot, joita pk-yrittäjät tekevät, ovat suurimmaksi osin vain vastaus ulkopuolisiin olosuhteisiin. (Palojärvi 2000, 290)

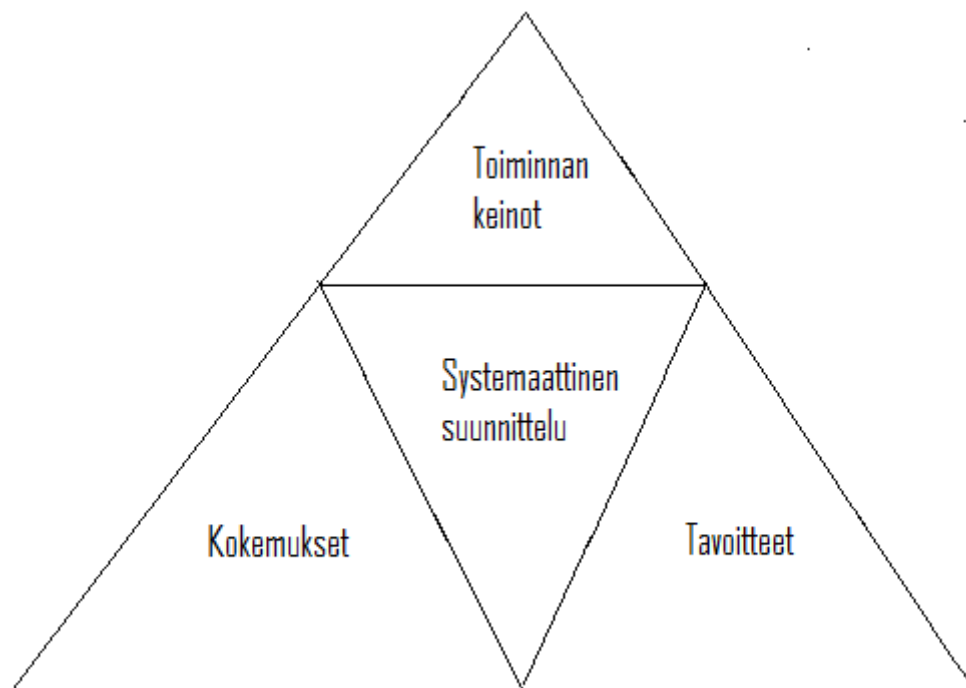
”Amerikkalaisissa yrityksissä suoritettut selvitykset osoittavat, että joissakin, nimenomaan pienehköissä ja keskisuurissa yrityksissä systemaattista investointien suunnittelua ja tarkkailua toteutetaan käyttämättä investointibudjettia, mutta kylläkin soveltaen investointiehdotuksia em. tarkoituksiin” (Honko 1979, 219.)

3.2 Päätöksenteko pk-yrityksessä

Vuonna 2000 Juhani Palojärvi kuvasi väitöskirjassaan ”Decision-making of SME entrepreneur – a psycho-social perspective” rationaalista investointiprosessia pk-yrityksen näkökulmasta. Siinä ulkopuoliset velvoitteet ja mahdollisuudet laukaisevat yrityksessä ongelman, josta päätöksentekotilanne tunnistetaan. Tunnistamisen jälkeen alkaa prosessi, jossa eri investointivaihtoehtojen välillä tehdään valintoja. Valittamisprosessin jälkeen alkaa päätöksentekoprosessi ja hyväksytyt vaihtoehdot listataan. Kun vaihtoehdot on hyväksytty, yritys siirtyy toteuttamisprosessiin ja lopulta

päätökseen. Prosessien eri vaiheisiin vaikuttavat yrityksen kulttuuri, arvot ja inhimilliset tekijät. Kuvio Palojärven investointiprosessimallista löytyy liitteistä 2.

Palojärven (2000, 161) mukaan pk-yrittäjien systemaattinen investointien suunnittelu tarkoittaa pääasiassa investoinnin ajattelua. Kuvassa 6. on esitelty pk-yrittäjien systemaattista suunnitteluprosessia. Kuviosta käy ilmi, että systemaattiseen suunnitteluun liittyvät tiiviisti vakiintuneet tavat toimia, yrityksen kokemukset ja yrityksen sisäiset tavoitteet. Palojärven (2000, 167) mukaan henkilöiden aikaisemmat kokemukset ja arvot määrittelevät sellaiset tavoitteet, jotka yrityksille asetetaan siitä riippumatta, tähtääkö yritys valtaamaan vaikutusvaltaisen paikan yhteiskunnassa tai onko se kiinnostunut laajennuksesta, voitontavoittelusta tai varovaisesti edistymisestä. Kaikki nämä ainekset esiintyvät alitajunnan tasolla pk-yrittäjien keskuudessa ja siis automaattisesti myötävaikuttavat yritysten systemaattiseen suunnitteluun.



Kuva 6. Pk-yrittäjien systemaattinen suunnittelu (Palojärvi 2000, 166)

Vaikka pk-yrittäjät eivät etsi vaihtoehtoja mitenkään systemaattisesti. He etsivät halpaa vaihtoehtoa, kunnes löytävät sen yhden, joka vaikuttaa oikealta. Tämän jälkeen he vain tekevät välttämättömän päätöksen melko nopeasti. Pk-yrittäjät tekevät yleensä

sä suunnitelmia vain, jos ulkopuoliset tapahtumat niin vaativat. (Palojärvi 2000, 182, 291)

Pk-yrittäjien edellytetään suunnittelevan kaiken itse, koska heillä on voimakas tunne kontrolloida omaa elämäänsä (Palojärvi 2000, 169.) Palojärven (2000, 205) mukaan pk-yrittäjien päätöksenteko luottaa pääsääntöisesti kokemukseen ja asioihin, jotka he ovat oppineet henkilökohtaisesti, joten he ovat alttiimpia luottamaan toisten yrittäjien kokemuksiin ja ideoihin viitaten investointien kannattavuuteen mieluummin kuin yhteydenottoon konsultteihin. He siis oivaltavat tiedon ”tunteeseen, että tietää jotakin”. Jolla he voivat suostutella itsensä siihen, että toiminnot, joita he tekevät ovat rationaalisia ja systemaattisen suunnittelun tulosta, niin kuin on ilmiselvää, että kukaan ei tahallaan halua tehdä irrationaalisia päätöksiä. Mitä pienempi yritys on sitä enemmän yrittäjä luottaa tietoon, joka tulee henkilökohtaisista kokemuksista. (Palojärvi 2000, 296)

4 YRITYKSEN YLEISKUVAUS

Edellisessä luvussa käsiteltiin pk-yrityksiä ja niiden toimintaa. Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa haastateltu yritys sekä kerrotaan tehdasteollisuuden liikevaihdosta, investoinneista ja kannattavuudesta.

Tutkimuksen kohteena oleva yritys on toiminut jo kolme vuosikymmentä teollisuudessa valmistuksen parissa. Yrityksessä suunnitellaan tuotteita, valmistetaan ja kaupataan niitä. Yrityksen toimialana on metallituotteiden valmistus. Suomessa sitä pidetään pk-yrityksenä, sillä sen palveluksessa toimii noin 60 työntekijää ja sen liikevaihto on tällä hetkellä hieman alle 10 miljoonaa euroa. Yrityksellä on kaksi toimipistettä Satakunnassa, joista toisessa työskentelee yhdeksän henkilöä ja toisessa 45 henkilöä. Toiselta paikkakunnalta käsin yritys hoitaa hallinnon, myynnin sekä markkinoinnin ja toisella paikkakunnalla oleva toimipiste on ikään kuin satelliittina, joka toimii omana yksikkönään ilman konttoritoimintaa. Yrityksellä on vienti- ja tuonti-kauppaa niin Suomessa kuin ulkomailla.

Kohdeyrityksen aineellisten hyödykkeiden tasearvot olivat 1 399 800 euroa vuonna 2009 ja 1 105 700 euroa vuonna 2010. Suunnitelman mukaiset poistot tuloslaskelmassa olivat 301 000 euroa vuonna 2009 ja 269 700 euroa vuonna 2010. Vuoden 2010 ja 2009 aineellisten hyödykkeiden erotus lisättynä suunnitelman mukaisilla poistoilla 2010 saaduksi arvoksi tuli negatiivinen. Tämä tarkoittaa sitä, että nettoinvestoinnit olivat negatiiviset. Tasearvot ovat pienentyneet poistojen verran. Luvut on esitelty taulukossa 2.

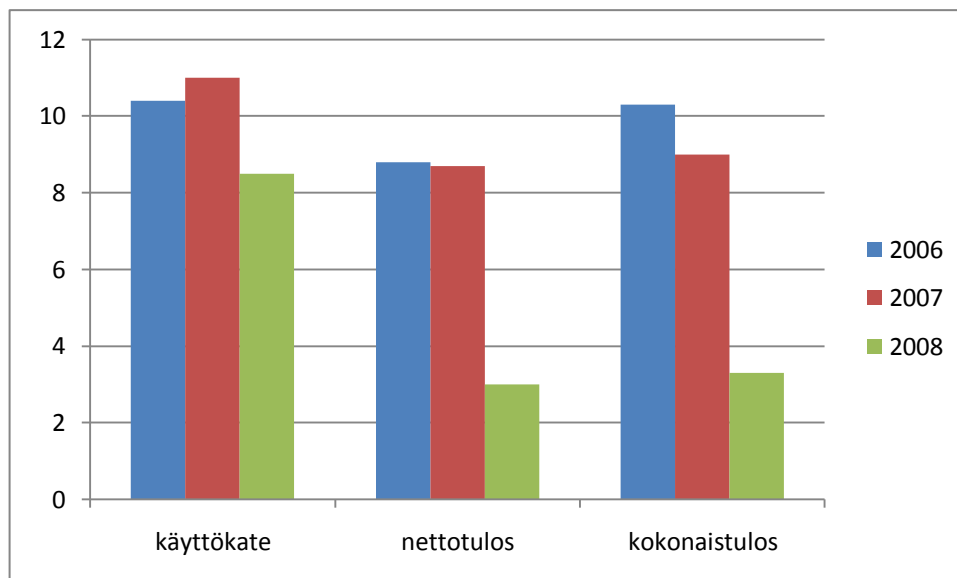
Taulukko 2. Yrityksen aineelliset hyödykkeet (Tasekirja, patentti- ja rekisterihallitus)

	2009	2010	
Rakennukset	980900	816900	
Koneet ja Kalusto	418900	288800	
Yhteensä	1399800	1105700	
Erotus			-294100
Poistot	301000	269700	
Investoinnit		-24400	

Yrityksen liikevaihto on tippunut 3,2 miljoonaa euroa edellisestä tilikaudesta. Varastot ovat kasvaneet 400 000 euroa edellisestä tilikaudesta. Vaihto-omaisuus on kasvanut varastojen kasvun myötä. Yrityksen liikevoitto on tippunut 450 000 euroa eli 94 prosenttia edellisestä tilikaudesta. Tilikauden voitto on alentunut 230 000 euroa edellisestä tilikaudesta. Yritys on rahoittanut omaa toimintaansa lisäämällä pitkäaikaisen lainan osuutta. Yrityksen liikevaihdon jakauma markkina-alueittain on Suomi 31 %, muut Pohjoismaat 9,3 %, muu Eurooppa 27 %, Baltian maat 0,28 % ja muut maat 41 %. (Tasekirja, patentti- ja rekisterihallitus)

Suomessa tehdasteollisuuden yrityksiä oli vuonna 2008 23 300. Pk-yrityksiä, jotka ovat EU:n määritelmän mukaisia, oli 22 400. Teollisuuden liikevaihdosta pk-yrityksien osuus oli 17 prosenttia. Tehdasteollisuudessa investoitiin vuonna 2008 aineelliseen käyttöomaisuuteen hieman vähemmän kuin vuonna 2007. Nettoinvestointien määrä oli 0,3 miljardia vähemmän kuin vuonna 2007 eli 3,4 miljardia euroa. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010)

Tilastokeskuksen teettämän teollisuuden tilinpäätöstilaston mukaan kannattavuus tehdasteollisuudessa oli vuonna 2008 heikointa mitä kertaakaan 2000- luvulla. Sekä käyttökate eli toiminnan kannattavuus että netto- ja kokonaistulos heikkenivät 5,7 prosenttiyksikköä vuodesta 2007. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010) Kuvassa 8. on esiteltynä teollisuuden kannattavuus vuosina 2006–2008. Siinä vuoden 2008 käyttökate oli 8,5 prosenttia, nettotulos 3 prosenttia ja kokonaistulos 3,3 prosenttia liike-toiminnan tuotoista.



Kuva 8. Tehdasteollisuuden kannattavuus 2006–2008 (Tilastokeskuksen www-sivut 2010)

Kuvaan 8 verrattuna pk-yritysten kannattavuuden tunnusluvut olivat vuonna 2008 tehdasteollisuuden lukuja prosenttiyksikköä paremmat. Käyttökate pk-yrityksissä oli 9,7 prosenttia, nettotulos 3,8 prosenttia ja kokonaistulos 4,9 prosenttia. (Tilastokeskuksen www-sivut 2010)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Edellisessä luvussa kuvailtiin haastateltua pk-yritystä sekä kerrottiin tehdasteollisuuden liikevaihdosta, investoinneista sekä kannattavuudesta. Tässä luvussa tarkastellaan opinnäytetyössä käytettävää teemahaastattelua ja kerrotaan miksi juuri sitä käytettiin haastattelumuotona.

”Suomen kielessä tutkimuksen tiedonkeruutapaa, jossa henkilöltä kysytään heidän omia mielipiteitään tutkimuksen kohteesta ja vastaus saadaan puhutussa muodossa, nimitetään haastatteluksi (ruots. intervju, eng. interview). Teemahaastattelu on puoli-strukturoitu haastattelumenetelmä. Teemahaastattelu pohjautuu Mertonin, Fisksen ja Kendallin vuonna 1956 julkaistuun kirjaan *The Focused Interview*” (Hirsijärvi & Hurme 2006, 41 ja 47.)

Tutkijan tehtävänä on tuoda tekstissä esille haastateltavan ajatuksia, kokemuksia, käsityksiä ja tunteita (Hirsijärvi & Hurme 2006, 41). Haastattelu on eräänlaista keskustelua. Niin haastatteluun kuin keskusteluunkin kuuluu kielellistä ja ei-kielellistä kommunikaatiota. Kommunikaation avulla nämä ajatukset, kokemukset, käsitykset ja tunteet välittyvät haastattelijalle. Niin haastattelussa kuin keskustelussakin haastatteli ja haastateltava vaikuttavat toisiinsa. Haastattelu eroaa keskustelusta kuitenkin siinä, että haastattelulla tähdätään informaation keräämiseen ja se on aina suunniteltu ennalta. (Hirsijärvi & Hurme 2006, 42)

Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tehtävänä on kerätä aineisto, tehdä aineistosta analyysi ja tehdä kenttätöitä haastattelun muodossa. Tämä tutkimus toteutetaan haastattelun avulla satakuntalaisessa pk-yrityksessä. Haastattelu toteutetaan teemahaastattelun muodossa. Teemahaastattelussa on käytössä valmis runko, jossa aihealueet on jo valmiiksi mietitty ja jonka pohjalta haastattelu suoritetaan. Haastattelun ansiosta haastateltavalla on mahdollisuus tuoda vapaasti esiin yritystä koskevia asioita. Tutkimuksessa keskitytään aineiston tulkinnan syvyyteen ja kestävyys ei niinkään aineiston kokoon. Tarkoituksena on haastatella ihmistä, jolla on tietoa yrityksen investointikäytännöistä.

Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä. Teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Sitä pidetään puolistrukturoituna menetelmänä, koska haastattelussa aihe-alueet on kaikille haastateltaville samat. (Hirsijärvi & Hurme 2006, 48)

Teemahaastattelu valittiin, koska se sopii parhaiten selvittämään ihmisen henkilökohtaisia mielipiteitä. Kyselytutkimuksessa vastaajan on helpompi antaa vääriä vastauksia tai ymmärtää kysymyksiä väärin. Teemahaastattelu antaa haastateltavalle mahdollisuuden tuoda esiin omia mielipiteitä ja asenteita laajemminkin.

Teemahaastattelu tehtiin yhdessä satakuntalaisessa pk-yrityksessä, sillä Satakunnan alueella on vain vähän sen kokoisia teollisuusyrityksiä, jotka itse tuottaisivat hyödykkeitä ja joiden liikevaihto olisi riittävän suuri isojen investointien tekemiseen. Koska Satakunnassa ei ole tarjolla monia yrityksiä, jotka kykenisivät isoihin investointeihin, keskityttiin enimmäkseen laatuun eikä määrään.

Haastattelu suoritettiin teemahaastattelurungon pohjalta yrityksen toimitiloissa 19.5.2010. Haastateltavaan otettiin ensin yhteyttä sähköpostitse ja sitten puhelimitse, jonka välityksellä hän kertoi olevansa kiinnostunut opinnäytetyön aiheesta ja haastattelusta. Haastattelu nauhoitettiin sanelukoneella ääninauhalle, josta se litteroitiin paperille sanatarkasti. Sanatarkasti litteroidessa, käytetyillä sanoilla on merkitystä. Litteroinnissa rivit numeroitiin ja haastattelija ja haastateltava merkittiin tekstiin kirjainlyhenteillä. Keskustelun nauhoitus tapahtui yrityksen kokoustilassa, jossa haastattelu saatiin tehdä rauhassa. Haastattelutilanteessa mukana olivat haastateltava ja haastattelija. Haastateltava ei halunnut yrityksen nimen ja toimialan tulevan ilmi opinnäytetyön raportista. Teemahaastattelurunko löytyy liitteestä 3.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Edellisessä luvussa käsiteltiin tutkimuksen toteuttamista sekä teemahaastattelua ja syitä teemahaastattelun valintaan. Tässä luvussa esitellään haastateltava ja raportoidaan haastateltavan kanssa käydystä keskustelusta ja sen keskeisimmistä kohdista.

6.1 Haastateltava tuotantojohtaja

Haastateltavasta käytetään tunnusta tuotantojohtaja. Haastateltava on tutkimuksen kohteena olevan yrityksen tuotantojohtaja, josta tunnus tulee. Tuotantojohtaja on opiskellut ammattikoulussa ja työnohjo-opistoissa. Tutkittavassa yrityksessä hän on toiminut 30 vuoden ajan. Tuotantojohtajaa haastateltiin yrityksen toimitiloissa kerran toukokuussa 2010.

6.2 Investointiprosessi

Tunnistamisvaihe

Tuotantojohtaja kertoo, että investointiprojekti tarkoittaa yrityksessä sitä, että yritys päättää investoida joko rakennuksiin, koneisiin, laitteisiin tai työvoimaan. Investointitilanne tunnistetaan siitä, että koneet ja kapasiteetti eivät enää riitä. Jos kahden työvuoronkaan tekeminen ei enää auta, on ryhdyttävä suunnittelemaan uutta investointia. Investointiprosessi voi esimerkiksi alkaa, kun yrityksessä todetaan, että pihassa oleva laina-halli olisi parempi ostaa yritykselle itselle kuin maksaa siitä vuokraa. Tuotantojohtaja painottaa, että hän yhtenä omistajana voi katsoa tarpeelliseksi ostaa esimerkiksi uuden laitteen, jos laitteen huollot rupeavat maksamaan enemmän, kuin laite itse on ostohetkellä maksanut. Investointia ruvetaan suunnittelemaan, kun se on ajankohtaista ja investointi on pakko tehdä. Tuotantojohtajan mukaan yrityksen investointipolitiikkana on: ”Sitten kun tarvitaan niin hankitaan.”

Etsintävaihe

Tuotantojohtaja on sitä mieltä, että messut ovat yksi oleellinen paikka, mistä yritys hakee investointi-ideoita. Yrityksessä pidetään myös kerran viikossa tuotantopalaveri, jonka jälkeen johtoryhmä tai omistajat jäävät tarvittaessa paikalle keskustelemaan uusista investointi-ideoista. Tuotantojohtaja toteaa: ”Me ollaan kahvihuoneessa tos kaikki, niin siitä voi omistajaporras jäädä jatkamaan sitä ja todeta et joo et meil on tua (x-yrityksen) halli ollu tos jo niin kauan ni nyt se ostetaan ittel siitä ja se oli siinä”. Tuotantojohtaja lisää: ”Meidän kokosessa talossa ja varsinkin, kun tua omistajapolvi on täällä talos paikalla, niin tämmösten investointien käsittely ja niistä päättäminen on hyvin yksinkertaista”. Tuotantojohtaja painottaa, ettei hän ole talossa ainoa henkilö, joka tekee investointi-ehdotuksia. Ehdotuksia tulee kaikilta ja niitä kuuluu kin tulla. Tuotantojohtaja arvioi, että alle 4000 euron ehdotuksia työkaluinvestointeihin tulee paljon. Ne yleensä katsotaan hyviksi ideoiksi ja ne toteutetaan ilman jatko-keskusteluja. Kuitenkin esimerkiksi rakentaminen kuuluu niihin investointeihin, joista neuvotellaan. Tuotantojohtaja toteaa, ettei yrityksessä kuitenkaan ole asetettu euronääräisiä investointirajoja organisaation eri tasoilla oleville henkilöille.

Tiedonhankintavaihe

Tiedonhankintavaiheessa investointi-ideoita käsitellään yleensä yrityksen kahvihuoneessa, jossa hyvän ehdotuksen tullessa omistajaporras voi jäädä jatkamaan keskustelua investointi-ideasta. Tuotantojohtaja kertoo että investointiprosessin läpivieminen on aivan erilaista heidän kokoisessa ja tyyliässä yrityksessä. Tuotantojohtaja kertoo: ”Tämmönen prosessin läpivieminen on aivan muu meidän kokoses ja meidän tyyliä talos, ku semmoses talos, jossa investoinnit pitää viedä kirjallisesti eteenpäin, sit sen kattoo joku ja vie eteenpäin ja leimaa pitää olla, mut ei meil tarvi olla”. Investointeja ei viedä kirjallisesti johtoportaalalle hyväksyttäväksi. Tuotantojohtaja toteaa että: ”Ei meil tarvi olla esimerkiksi mitään mustaa valkosella.” Tuotantojohtaja korostaa itse tekevänsä päätöksen laitteen merkistä ja ostopaikasta. Hän itse vastaa investoinnin tekemisestä ja hyväksyy investointiehdotukset itse. Tuotantojohtaja sanoo: ”Mä päätän minkä merkinen ja mistä se kone hankitaan”.

Valintavaihe

Tuotantojohtaja korostaa, että yritys arvioi investointikohteiden tuottoja ja kustannuksia ”näppituntumalta”. Tuottoja ja kustannuksia mietitään silloin, jos yrityksellä ei ole rahaa. Tuotantojohtaja painottaa, että silloin, kun kone tai laite on päätetty ostaa, niin ostotilannetta ennen arvioidaan vain laitteen hinta. Asennuskustannukset yritys arvioi erikseen, jos siihen on tarvetta, sillä pienemmät investoinnit eivät aiheuta oikeastaan ollenkaan lisäkustannuksia. Pienemmillä kustannuksilla tuotantojohtaja tarkoittaa parin tuhannen euron hintaisia investointeja. Investoinnin pitoaikaa selvittäessä yritys käyttää ”mutu-tuntumaa”. Tuotantojohtaja kuvailee: ”Minusta tuntuu nyt et tää on nyt ajankohtanen ja tämmönen tehdään”. Tuotantojohtaja kertoo, että investointilaskelmia ei tehdä, ellei kyseessä ole satojatuhansia euroja maksava investointi. Suurissa investoinneissa otetaan huomioon aiheutuvat kustannukset ja rahoitus. Esimerkiksi suurissa investoinneissa tuloveroja, inflaatiota, epävarmuutta ja tapionvaaraa otetaan hyvin vähän huomioon. Investoinneille ei aseteta yleensä minimituottovaatimuksia eikä takaisinmaksuaikavaatimuksia. Investointilaskelmien osuus investointipäätöstä tehtäessä on tuotantojohtajan mielestä aika pieni, noin yhden prosentin luokkaa. Hän on sitä mieltä, että investoinnit tehdään kevyesti. Tuotantojohtaja korostaakin, että: ”Näit tehdää vähän tällai niin ko kotona.”

Rahoitusvaihe

Isoimpien investointien ollessa kyseessä, investoinneista puhutaan. Investointia käsitellään omistajaportaassa siltä osin, että katsotaan miten investoinnin rahoitus järjestetään. Tuotantojohtaja toteaa: ”Kun yritys on siinä kunnossa, että ulkopuolista lainoitusta yritykseen saadaan suhteellisen edullisesti, ni nämä asiat vaikuttaa niinkun oleellisesti siihen millä tavalla tätä niinku käydään läpi tätä prosessii”. Kun yritys on siinä kunnossa, että se saa suhteellisen edullisesti ulkopuolista lainoitusta, niin se vaikuttaa oleellisesti siihen, millä tavalla investointiprosessia käydään lävitse. Tuotantojohtaja korostaa, että rahoitussuunnitelmia tehdään vain siltä osin, kun kyse on ulkomaankaupasta. Yritys käyttää rahoitusmuotona aika pitkälle pankkirahoitusta ja ELY-keskuksen investointiapua.

Investointiprosessin toteutus ja valvonta

Tuotantojohtaja mainitsee, että yrityksessä on menty viimeiset kolme vuotta hyvin pienillä investoinneilla. Tuotantojohtajan mielestä tähän on syynä maailmantilanne. Hänen mielestään investoinnit eivät myöskään ole tällä hetkellä niin tärkeitä, koska alihankinta on vapautunut syystä, että monien yritysten toiminta-aste on pudonnut. Isompia investointeja tehtäessä tuotantojohtajan mielestä on hyvän tavan mukaista keskustella niistä kaikkien omistajien kanssa. Tuotantojohtaja kertoo, että yritys tarkkailee toteutuneita investointeja kirjanpidon laskutuksen kautta. Laskuja tarkkailaan puolivuosisitasolla. Investointien tarkkailua suoritetaan kirjanpidossa niin, että joka tilikausi katsotaan, mitä on ollut ja mitä on vähennetty. Välitilinpäätöksiä katsotaan sillä tarkkuudella, mitä yrityksessä katsotaan aiheelliseksi. Vuositasolla tarkkailu voi olla tarkempaakin. Tuotantojohtaja kertoo, että yrityksessä laskut tarkastaa pääsääntöisesti se henkilö, joka laskun on tehnyt. Kuitenkin tätä ennen lasku käy muiden omistajien kautta ja esimerkiksi tuotantojohtaja tarkastaa laskun, jos tuotantoon on hankittu jotakin ja hankkija on ollut joku muu kuin tuotantojohtaja itse. Hän painottaa, että liikevaihdon tippuessa kustannuksia on seurattava tarkasti, sillä kustannukset säilyvät yrityksessä, vaikka liikevaihto putoaisikin.

6.3 Yhteenveto

Investointiprojekti yrityksessä on rakennusten, koneiden, laitteiden ja työvoiman hankintaa. Yrityksessä mietitään onko investoinnille tarvetta ja sitten päätetään suoritetaanko investointi alihankintana vai tehdäänkö se itse. Investointia aletaan suunnitella sen tullessa ajankohtaiseksi tai kun se on pakko toteuttaa. Investointi-ideoita yritys saa messuilta ja yrityksen työntekijöiltä. Yrityksessä ei ole euromääräisiä rajoja investointien toteuttamiselle. Investoinneista ei tehdä kirjallisia sopimuksia, vaan yrityksen omistajat päättävät niistä yrityksen sisällä vapaasti. Tuottoja ja kustannuksia seurataan vain päällisin puolin. Rahoitussuunnitelmia yritys laatii vain silloin, kun kyse on ulkomaankaupasta. Ulkopuolinen rahoitus hoidetaan pankki- ja ELY-keskuksen lainoilla. Investointeja yritys seuraa kirjanpidon kautta.

Haastatellun yrityksen investointiprosessi

1. Koneen ja/tai kapasiteetin riittämättömyys huomataan
2. Tuotantopalaveri ja kahvipöytäkeskusteluja
3. Investoinnin ostopäätös (tai alihankintapäätös)
4. Rahoitustavasta sopiminen
5. Investoinnin tarkkailu kirjanpidon laskutuksen kautta

7 TUTKIMUSTULOSTEN ANALYSOINTI

Viime luvussa esiteltiin haastateltava ja raportoitiin saaduista haastattelun tuloksista. Tässä luvussa analysoidaan luvun 6 raportoitua haastattelua. Kohdassa 7.1 tarkastellaan haastattelussa ilmennyttä investointiprosessia ja verrataan sitä Niskasen ja Niskasen (2000) investointiprosessimalliin.

7.1 Investointiprosessi

7.1.1 Tunnistamisvaihe

Niskasen ja Niskasen investointiprosessimallin ensimmäisenä vaiheena on investoinnin tunnistaminen. Tunnistamisvaiheessa yritys päättää mitkä investointi-ideat ovat välttämättömiä toteuttaa, jotta yritys saavuttaisi päämääränsä.

Haastatellussa pk-yrityksessä investointiprosessi lähtee liikkeelle tarpeesta tai pakosta tehdä investointi. Investointitarpeen ilmaantuessa yritys toimii ja toteuttaa investoinnin. Investointia aletaan yrityksessä suunnitella, kun se on pakko tehdä.

Palojärven mukaan (2000, 3 & 154–155) on erityisen tärkeää tutkia valinta/päätöksentekoprosessia pk-yrityksien näkökulmasta, sillä yrittäjän on yleensä tehtävä päätöksensä yksin.

7.1.2 Etsintävaihe

Etsintävaihe on seuraavana Niskasen ja Niskasen investointiprosessimallissa. Etsintävaiheessa yrityksen kuuluisi kehittää sopivat edellytykset ideoiden esille saamiseen ja niiden kehittämiseen. Etsintävaiheessa on tärkeää selvittää ideoiden lähteet ja määrä. Yritysten pitäisi kannustaa henkilöstöään taloudellisesti, jotta investointi-ideoita syntyisi.

Haastatellussa pk-yrityksessä investointi-ideoita hankitaan messuilta ja niitä saadaan työntekijöiltä sitä mukaan, kun tarvetta syntyy. Investointi-ideansa voi käydä kertomassa yrityksen tuotantopalaverissa tai keskustella siitä kahvitautilalla. Yrityksessä ei ohjata investointien etsinnässä, vaan tarpeen tullessa työntekijän velvollisuus on ilmoittaa tarpeesta yrityksen johdolle. Investointi-ideoita ei ole varastossa odottamassa arviointia. Yrityksellä ei ole euromääräisiä rajoja investointien toteuttamiselle. Niin kuin Palojärven tutkimuksessa myös tässäkin yrityksen kulttuuri vaikuttaa investointiprosessiin. Pk-yrityksessä investoinnit hoidetaan vähän niin kuin kotonakin asiat hoidetaan.

Palojärven mukaan (2000, 7) kulttuuri on aina erittäin tärkeä tekijä yksityishenkilöiden ja yritysorganisaatioiden päätöksentekoprosessissa. Yksityishenkilöiden kanssa se yleensä ilmoittaa itsestään piilotajunnan tasolla, silti vaikuttaen päätöksentekoon. Kulttuuria voi tarkastella kokonaisuutena, joka käsittää kaikki tiedon muodot, taidot, uskomukset, taiteen, moraalit, lait, tavat ja muut kyvyt, asiantuntemuksen ja tottumusten muodot.

7.1.3 Tiedonhankintavaihe

Niskasen ja Niskasen investointiprosessimallissa kolmantena on tiedonhankintavaihe. Tiedonhankintavaiheessa tutkitaan investointivaihtoehtojen edullisuutta ja investointien ajanjaksoja. Tiedonhankintavaiheessa yrityksen kuuluisi ottaa selvää tulevista tuotoista, kustannuksista ja epävarmuustekijöistä.

Haastatellussa pk-yrityksessä investointi-ideat käsitellään yrityksen kahvihuoneessa, johon hyvän investointi-idean ilmaantuessa omistajaporras kokoontuu puhumaan asiasta. Investoinneista ei ole mustaa valkoisella, eikä investointi-ideoita viedä johtoportaalille kirjallisena. Wikmanin tutkimuksessa otettiin huomioon myös yrityksen organisaatio, joka tässäkin tapauksessa vaikuttaa siihen miten investointi-ideat liikkuvat ylöspäin yrityksen henkilökunnalta yrityksen johdolle.

7.1.4 Valintavaihe

Valintavaihe on Niskasen ja Niskasen investointiprosessimallissa neljäs kohta. Valintavaiheessa investointiprojektit laitetaan paremmuusjärjestykseen ja ne vaihtoehdot, jotka täyttävät yrityksen vaatimukset toteutetaan. Valintavaiheessa otetaan mukaan investointilaskelmat, jotka ovat yritykselle tärkeä informaation lähde investointia suunniteltaessa. Investointilaskelmissa otetaan huomioon investoinnin hankintameno, investoinnista syntyvät menot, tulot, investoinnin pitoaika ja minimituottovaatimus.

Haastattelussa pk-yrityksessä tuotot ja kustannukset arvioidaan ”näppituntumalta”. Tuottoja ja kustannuksia mietitään vain, jos yrityksellä on käytössään vain vähän rahaa investoinnin toteuttamiseen. Ennen investoinnin ostotilannetta pk-yritys arvioi vain investoitavan laitteen hinnan. Asennuskustannukset yritys arvioi vain, jos siihen on tarvetta. Investoinnin pitoajan yritys arvioi ”mutu-tuntumalla” ja investointilaskelmia tehdään vain, jos kyseessä on satojatuhansia maksava investointi. Yritys ei aseta investoinneille minimituottovaatimuksia. Investointilaskelmien osuus investointipäätöstä tehtäessä on tuotantojohtajan mukaan vain yhden prosentin luokkaa.

Palojärven (2000, 158 & 161) tulosten mukaan pienet yritykset eivät ajattele paljoa liikestrategioita, joten lähtökohtaisesti ei ole ollut tarvetta ajatella kuinka investoinnit sopivat näihin strategioihin. Pk-yrityksille systemaattinen suunnittelu pääasiassa tarkoittaa investoinnin ajattelua.

7.1.5 Rahoitusvaihe

Niskasen ja Niskasen investointiprosessimallissa seuraavana on rahoitusvaihe. Siinä päätetään rahoitustavasta, jota yritys aikoo käyttää investointia ostettaessa. Tärkeimpiä rahoituksen lähteitä ovat pankit, julkiset rahoituslaitokset ja vakuutusyhtiöt. Rahoitus pitäisi hankkia lähteistä, missä rahan takaisinmaksuaika seuraisi investoinnista saatavaksi odotettavaa tuloa.

Haastattelussa pk-yrityksessä investoinnista keskustellaan omistajaportaassa siltä osin, että rahoituksesta päätetään. Jos yritys saa rahoitusta suhteellisen halvalla, vai-

kuttaa se koko investointiprosessin läpiviemiseen positiivisesti. Haastateltu pk-yritys tekee rahoitussuunnitelmia vain, kun on kyse ulkomaankaupasta. Takaisinmaksuakvaatimuksia yritys ei aseta investoinnille ollenkaan. Tärkeimmät rahoituksen lähteet yritykselle ovat pankki ja julkisista rahoituslaitoksista Ely-keskus.

7.1.6 Investointiprojektin toteutus ja valvonta

Investointiprojektin toteutus- ja valvontavaiheessa investointivaihtoehto hyväksytään ja toteutetaan. Tämän vaiheen tarkoituksena on tuoda vastuuta investointisuunnitelman laatijalle ja investointi-idean keksijälle. Investoinnin valvonnan tarkoituksena on tuoda esille piirteitä, joiden tietäminen on tärkeää uusia investointeja suunniteltaessa. Kun investoinnista lopulta saadaan tuloja, sen kassavirtoja seurataan ja niitä verrataan budjetoituihin kassavirtoihin.

Haastatellussa pk-yrityksessä tarkkaillaan toteutuneita investointeja kirjanpidon laskutuksen kautta. Laskuja seurataan puolivuositasolla ja joka tilikausi katsotaan mitä yrityksellä on ollut ja paljonko on vähennetty. Välitilinpäätöksiä yritys seuraa vain, jos siihen on tarvetta. Yrityksessä ei tehdä jälkilaskentaa. Liikevaihdon laskiessa yrityksessä seurataan kustannuksia tarkemmin.

7.2 Yhteenveto

Suuret yritykset hakevat investointi-ideoita aktiivisesti. Niissä investointi voi lähteä liikkeelle myös investointi-ideasta, joita yrityksillä on varastossa. Pk-yrityksessä investointia aletaan toteuttaa, kun investointitarve syntyy. Kun investointitarve on tunnistettu suurissa yrityksissä, taataan mahdollisimman hyvät edellytykset investointi-ideoiden esille saamiseen. Pk-yrityksessä jokaisen työntekijän velvollisuus on tuoda esille investointitarpeita. Pk-yrityksellä ei ole euromääräisiä rajoja, joiden puitteissa henkilöstö voi tehdä investointeja. Suurissa yrityksissä vaihtoehtojen edullisuutta tutkitaan tiedonhankintavaiheessa. Suuret yritykset ottavat tarkastelussa huomioon tulevat tuotot, kustannukset ja epävarmuustekijät. Pk-yrityksessä investointi-ideasta keskustellaan kahvin ääressä. Investointi-ideoista ei tehdä kirjallisia tositteita eikä

tarkastelussa huomioon oteta tuottoja, kustannuksia tai epävarmuustekijöitä. Suurissa yrityksissä investointi-ideat laitetaan paremmuusjärjestykseen investointilaskelmien avulla. Pk-yrityksessä tuotot ja kustannukset arvioidaan ”näppituntumalla” ja investoinnin pitoaika ”mutu-tuntumalla”. Pk-yritys laatii investointilaskelmia vain, kun kyseessä on monia satojatuhansia maksava investointi. Suurissa yrityksissä investoinnin rahoitus hankitaan pankeista, julkisista rahoituslaitoksista ja vakuutusyhtiöistä. Pk-yrityksessä rahoitus hankitaan pankista ja Ely-keskuksesta. Suurissa yrityksissä investointia valvotaan, jotta investoinnin laatija ja keksijä voisivat ottaa vastuuta tekemisistään. Investoinnin valvonta auttaa suuria yrityksiä valmistautumaan seuraavan investoinnin suunnitteluun. Pk-yritys taas tarkastelee investoinnin toteutumista laskutuksen kautta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Edellisessä luvussa analysoitiin haastattelun tuloksia ja verrattiin tuloksia Niskasen ja Niskasen (2000) investointiprosessimalliin. Tässä luvussa esitetään yhteenvetona tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustulokset sekä johtopäätös. Sitten arvioidaan tutkimusta ja mietitään mihin kysymyksiin tulevaisuudessa olisi kiinnitettävä huomiota.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää satakuntalaisen pk-yrityksen investointiprosessia ja verrata sitä kirjallisuuden investointiprosessimalliin. Tutkittavana oli, millä tavalla pk-yrityksen investointiprosessi on ja miten tarkasti kirjallisuuden valmis investointiprosessimalli tätä vastaa. Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään suunnitteleeko pk-yritys investointejaan vai toteuttaako se investointeja ”näppituntumalta”. Tutkimuksen päämääränä oli pk-yrityksen investointiprosessin ymmärtäminen ja sen kuvaileminen sekä sen vertaaminen valmiiseen investointiprosessimalliin.

Tutkimuksessa selvisi, että haastatellun pk-yrityksen investointiprosessi ei ole yhtä monimutkainen ja pitkä kuin suurissa yrityksissä. Asioista päätetään tunnepohjalta eikä investointi-ideoita viedä hierarkiatasolta toiselle tutkittavaksi suurten yritysten tavoin. Kirjallisuuden valmiit investointiprosessimallit eivät juuri vastanneet pk-yrityksen investointiprosessia. Ne olivat liian monimutkaisia ja monivaiheisia verrattuna pk-yrityksen pelkistettyyn investointiprosessiin. Haastateltu pk-yritys ei oikeastaan toteuttanut ollenkaan Niskasen ja Niskasen investointiprosessimallista etsintävaihetta, tiedonhankintavaihetta ja valintavaihetta. Pk-yrityksessä investointi-idealle annettiin lupa heti, kun investointi todettiin tarpeelliseksi. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että pk-yritys toteuttaa investointejaan ”näppituntumalta”. Investointilaskelmat ovat yrityksessä todella pienessä osassa ja päätöksiä tehdään päätöksentekijöiden intuition ja kokemusten kautta.

Tutkimus oli siinä suhteessa onnistunut, että työn edetessä tutkimuksen pääkysymyksiin löytyi vastaukset ja tutkimus toi uutta tietoa pk-yrityksen investointiprosessista. Tosin haastattelutilannetta ei pystytäkään enää myöhemmin toistamaan, vaan se jää ainutkertaiseksi. Haastateltava ei halunnut yrityksen nimeä julki ja lisäksi haastateltava

esitti haastattelussa omia näkemyksiään ja tulkitsi aineistoa omalla tavallaan. Koska tutkimuskohteena oli vain yksi pk-yritys, investointikäyttäytymisestä saatu kuva on luonnollisesti suppea ja yksipuolinen. Tästä syystä tulevaisuudessa olisi hyvä tehdä lisää samantyyppisiä tutkimuksia esimerkiksi eri teollisuuden aloilla ympäri Suomea. Lisää näkökulmaa toisi myös erikokoisten yritysten investointikäyttäytymisen tutkiminen ja investointi-ideoiden syntyminen.

LÄHTEET

Elinkeinoelämän keskusliitto, Työ- ja elinkeinoministeriö & Suomen Pankki. 2009. Yritysten rahoituskysely. Elinkeinoelämän keskusliiton, Työ- ja elinkeinoministeriön ja Suomen Pankin julkaisu.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2008. Investointitiedustelu. Elinkeinoelämän keskusliiton julkaisu.

Haastattelun yrityksen tasekirja. 1.5.2009–30.4.2010. Patentti- ja rekisterihallitus

Hirsijärvi, H. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino

Honko, J. 1979. Investointien suunnittelu ja tarkkailu. 5. painos. Porvoo: WSOY

Honko, J. & Virtanen, K. 1975. Teollisuusyritysten investointiprosessi Suomessa. Helsinki: Liiketaloustieteellinen tutkimuslaitos

Jääskeläinen, E. 2009. Toimialaraportti, Kone- ja laitteollisuus 7. TEM :n ja TE-keskusten julkaisu

Keloharju, M. & Puttonen, V. 1995. Suomalaisyritysten investointilaskelmat ja suunnitteluhorisontti. Liiketaloudellinen Aikakausikirja 4, 316-332.

Knüpfer, S. & Puttonen, V. 2006. Moderni rahoitus. 3., uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro

Liljeblom, E. & Vaihekoski, M. 2004. Investment Evaluation Methods and Required Rate of Return in Finnish Publicly Listed Companies. Liiketaloudellinen Aikakausikirja 1, 9-24.

Neilimo, K. & Uusi-Rauva, E. 2005. Johdon laskentatoimi. 6., uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy

Niskanen, J. & Niskanen, M. 2002. Yritysrahoitus. 2. tarkistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy

Palojärvi, J. 2000. Decision-making of SME entrepreneur : a psycho-social perspective.

Puolamäki, E. & Ruusunen, P. 2009. Strategiset investoinnit. Porvoo: Tietosanoma Oy

Suomen Yrittäjien www-sivut. viitattu 14.6.2010. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/yrittajyyssuomessa/>

Tilastokeskuksen www-sivut. viitattu 13.6.2010 sekä 16.8.2010. <http://www.stat.fi>

Vehmanen, P. 2008. Investointilaskelmilla jalat pysyvät maassa. Tilisanomat 3, 72-77.

Viitala, R. & Jylhä, E. 2007. Liiketoimintaosaaminen – Menestyvän yritystoiminnan perusta. Helsinki: Business Edita

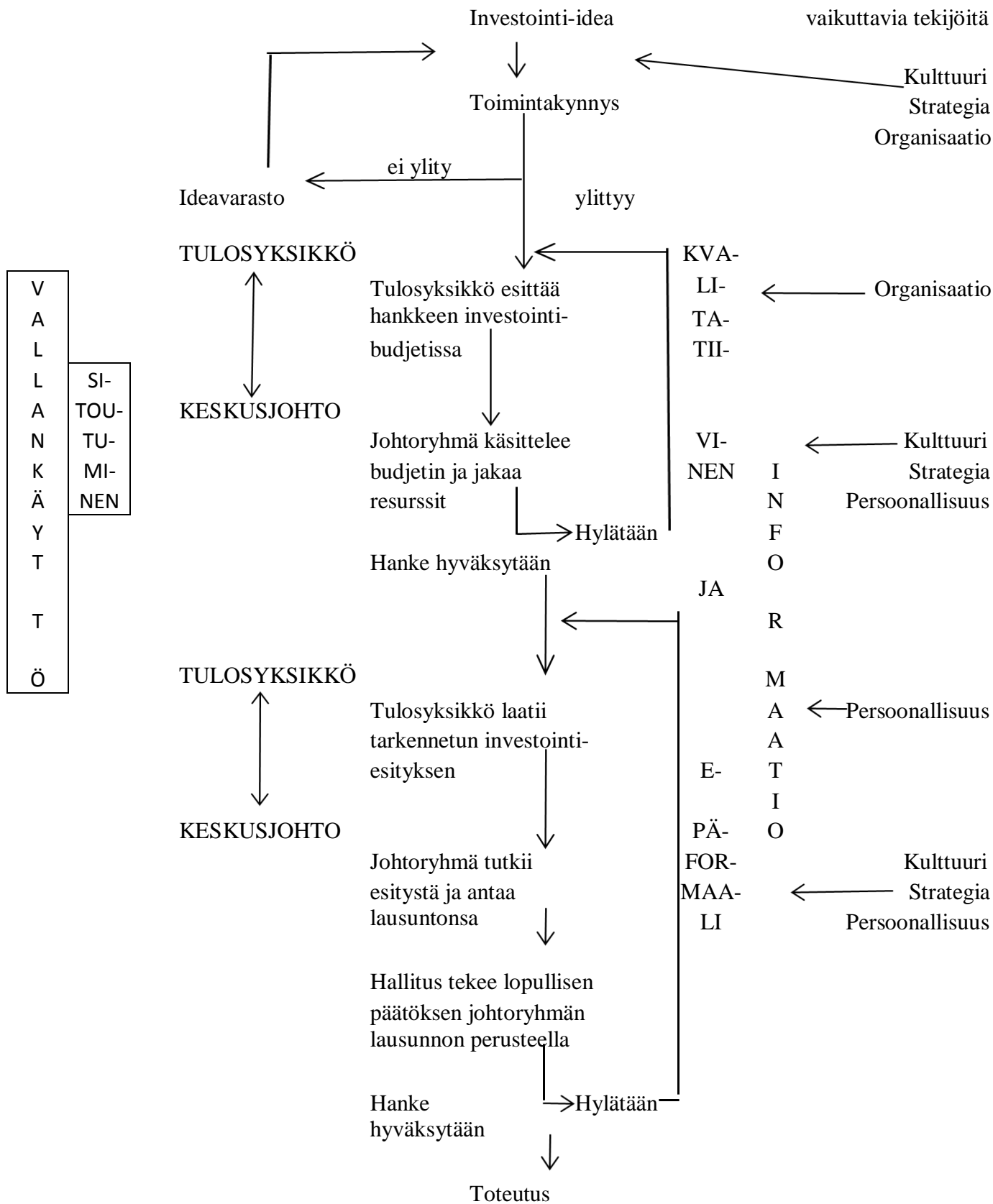
Wikman, O. 1993. Investointiprosessi ja siihen vaikuttavia tekijöitä: toimintanalyttinen tutkimus. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, sarja A-7. Turku

Wikman, O. 1992. Kaksi investointiprojektia: haastattelututkimuksen tuloksia. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja.

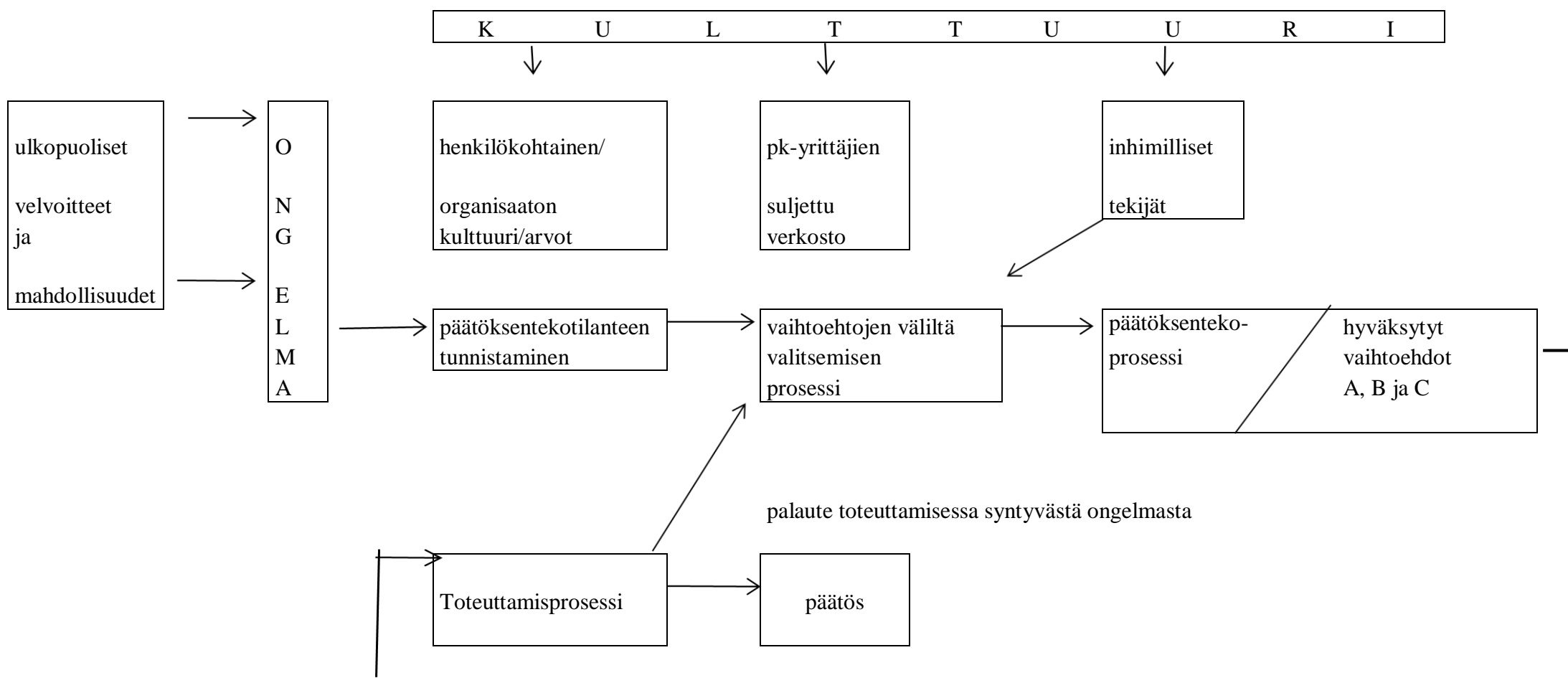
LIITE 1

Investointiprosessiin
vaikuttavia tekijöitä

INVESTOINTIPROSESSI



LIITE 2



TEEMAHAASTATTELU

Taustakysymyksiä

- Yritykseen liittyvät tiedot (Kuinka monta työntekijää, yrityksen koko, toimiala, sijainti)
- Haastateltava asema yrityksessä (Kauanko toiminut siinä)
- Haastateltavan koulutus
- Yrityksen organisaatorakenne
- Investointien merkitys lähivuosina

Investointien Tunnistaminen ja etsintä

- Mitä käsittää investointiprojektilla?
- Etsitäänkö yrityksessä investointi-ideoita säännöllisesti?
- Tuleeko yrityksen johdolta ohjausta investointi-ideoiden etsimiseen?
- Millaisia ohjeita yrityksen johto antaa investointi-ideoiden etsimiseen (aineelliset kannustimet)
- Kuka yrityksessä vastaa investointiehdotusten arvostelusta ja kehittämisestä?
- Mitkä ovat yrityksen tärkeimmät investointi-ideoiden lähteet?

Investointivaihtoehtojen määrittäminen ja tiedonhankinta

- Miten yritys arvioi investointikohteiden tuottoja ja kustannuksia? (kuka, missä, miten)
- Otetaanko yrityksessä huomioon investointikohteiden arvioinnin yhteydessä mahdolliset lisäkustannukset? (asennuskustannukset, kokeilukustannukset yms.)
- Mitä perustetta tai menetelmää yritys käyttää selvittäessään suoritettavan investoinnin pitoaikaa?

Investointilaskelmat

- Laatiiko yritys aina harkittavista investointikohteista investointilaskelmia?
- Millaisissa tapauksissa investointilaskelmia ei laadita?

- Mitä menetelmiä yritys käyttää investointilaskelmissaan? (Mitä käytetään ensisijaisesti)
- Mitä muuta yritys ottaa huomioon investointilaskelmissaan? (tuloverot, inflaatio, epävarmuus, tappionvaara)

Investointien rahoitus

- Laatiiko yritys pitkän tähtäyksen rahoitussuunnitelmia (vähintään 5 vuotta) ja miten pitkälle ne yleensä ulottuvat?
- Mitä eri rahoitusmuotoja yritys käyttää?

Investointipäätös

- Onko yrityksessä olemassa yleistä investointipolitiikkaa, joka ohjaisi investointiratkaisuja? (missä muodossa)
- Käytetäänkö apuna valmiita investointiprosessimalleja?
- Onko investoinneille olemassa minimituottovaatimuksia ennen toteuttamiseen ryhtymistä?
- Onko investoinneille laadittu takaisinmaksuaikavaatimuksia ennen toteutukseen ryhtymistä?
- Mikä on investointilaskelmien osuus investointipäätöstä tehtäessä?
- Onko yrityksessä määritelty euromääräiset rajat, joiden puitteissa eri tasoilla organisaatiossa olevat henkilöt saavat tehdä investointipäätöksiä?

Investointien tarkkailu

- Tarkkaileeko yritys investointisuunnitelmien toteutumista? (toteuttamisvaihe, loppuunsaatetut kohteet)
- Miten investointiprojektin toteutumista seurataan?
- Kuinka usein ja milloin yrityksen tarkkailu tapahtuu?
- Kuinka pitkälle ajalle tarkkailu ulottuu?
- Kuka yrityksessä suorittaa tarkkailua?
- Tuleeko mieleenne vielä jotakin yrityksenne investointitoimintaan liittyvää?